

Аналітичний огляд роботи митниці

№3

грудень 2024

Ключові новини місяця

Народні депутати пропонують оподатковувати всі покупки українців, замовлені з-за кордону

Якщо парламент ухвалить зареєстровані в січні законопроекти №12429 та №12430, в оподаткуванні посилок із-за кордону очікують наступні зміни:

- **Без ПДВ – тільки до 45 євро.** Фізичні особи зможуть отримувати товари вартістю до 45 євро без сплати ПДВ, виключно якщо їх надсилають з-за кордону безкоштовно і без комерційної мети.
- **Покупки в магазинах і маркетплейсах – завжди з ПДВ.** З усіх покупок на іноземних онлайн-платформах треба буде сплачувати ПДВ незалежно від вартості. На товари дорожчі за 150 євро додатково будуть нараховувати мито.

При цьому законопроекти пропонують форми спрощеної декларації, які дозволяють іноземним інтернет-магазинам за бажанням стати на облік в українській податковій і сплачувати ПДВ та мито за покупців товарів.

Додатково законопроекти посилюють вимоги до поштових операторів в Україні: вони мають працювати в усіх регіонах країни, мати відповідну інфраструктуру та персонал.

За словами авторів, ці зміни відповідають директиві Ради ЄС 2006/112/ЄС, а ініціаторами виступили окремі бізнес-асоціації.

Законопроекти поки не пройшли розгляд профільного комітету. Як зустріли ініціативу в Україні, читайте в додатках до українського дайджесту (див. Додаток 1, стор.15).

Український бізнес не може підтвердити преференційне походження товарів та скористатися зниженими ставками мита

В грудні Верховна Рада [ратифікувала](#) зміни до Регіональної конвенції про пан-євро-середземноморські преференційні правила походження. Підтвердження походження товарів з країн-членів Конвенції дає право застосовувати знижену ставку ввізного мита.

З 1 січня імпортери зіткнулися з проблемою, що оформлені за старими правилами Конвенції документи більше не діють для підтвердження преференційного походження товарів. Причина в тому, що Україна не встигла ратифікувати окреме рішення про річний перехідний період, оскільки воно було прийняте на рівні країн-членів Конвенції лише 12 грудня 2024 року.

Щоб і надалі застосовувати митні преференції, бізнес має отримати нові сертифікати походження, які відповідають оновленій Конвенції. Альтернативним варіантом може стати ратифікація рішення про перехідний період. Поки президент не вніс відповідний документ до парламенту.

Парламенту пропонують затвердити KPI для митниці, які можна було б встановити і без окремого закону

В грудні минулого року депутати зареєстрували [законопроект №12360](#), який пропонує встановити критерії для оцінки ефективності роботи митниці та дозволити проводити як зовнішню оцінку із залученням міжнародних партнерів, так і внутрішню.

Наразі існують всі можливості, щоб запровадити систему KPI на основі механізму Всесвітньої митної організації без необхідності ухвалювати окремий закон.

Євроінтеграція

У 2024 році Україна досягла значного прогресу в напрямку євроінтеграції

Ключові результати України в наближенні до митного законодавства ЄС та розвитку митних ІТ-систем за минулий рік:

- **Кримінальна відповідальність за контрабанду.** Вступили в дію зміни до Кримінального кодексу, які зробили товарну контрабанду кримінальним злочином
- **Новий етап NCTS.** Україна перейшла на оновлену версію NCTS Фаза 5.
- **Імплементация положень Митного кодексу ЄС.** Парламент ухвалив Закон №3926-IX, який фактично завершує впровадження основної частини митного права ЄС (EU acquis) у законодавство України. Більшість положень цього закону набирає чинності з 19 квітня 2025 року.
- **Цифровізація митних рішень.** Запровадження системи CDS — українського аналогу європейської Customs Decision System, яка забезпечує спільні митні процеси держав-членів ЄС.

Нагадаємо, що Єврокомісія позитивно оцінила прогрес України на шляху до Митного Союзу. Рекомендації на 2025 рік ви можете подивитися у нашому [дайджесті за жовтень](#).

Реформа митниці

Таймлайн реформи митниці

До грудня 2024

Не виконано

Кабмін затверджує форми і порядок контрактів та декларації доброчесності, проходження поліграфа; визначає каталог типових посад та засади оплати праці

Мінфін затверджує порядок перевірки митних компетенцій та ротацій, затверджує положення і склад Дисциплінарного комітету

До 01 січня 2025

Не виконано

Міжнародні організації подають три кандидатури до комісії для конкурсного відбору Голови ДМС

Мінфін визначає та подає три кандидатури до комісії для конкурсного відбору Голови ДМС

Кабмін формує комісію для конкурсного відбору Голови ДМС

До кінця червня 2025

Кабмін призначає нового голову ДМС

До кінця вересня 2025

Новий голова ДМС створює атестаційні комісії для переатестації посадових осіб митних органів

До 1 січня 2027

Завершення переатестації керівного складу митних органів

До кінця червня 2028

Завершення переатестації інших працівників митниці

Найбільш знаковою подією 2024 року в напрямку реформування митниці стало прийняття Закону №3977-ІХ, який запроваджує процедуру конкурсного відбору Голови Держмитслужби за участі міжнародних експертів та переатестацію працівників митниці.

Закон передбачає, що до 1 грудня 2024 року Уряд та Мінфін мали затвердити ряд підзаконних актів для реформування митних органів. До 1 січня 2025 року Кабмін мав утворити конкурсну комісію з відбору голови Держмитслужби. Станом на 23 січня жоден з цих пунктів не виконаний

Затримка ставить під загрозу виконання оновленого меморандуму з МВФ. За його умовами, Україна має до кінця червня 2025 року призначити нового голову Держмитслужби та постійних керівників регіональних митниць.

Натомість Кабмін створив посаду Урядового уповноваженого з питань реформування митниці. Публічна інформація про його роботу наразі відсутня.

Поки маємо лише [обіцянку](#) прем'єр-міністра на початку року, що реформа митниці буде одним із головних пріоритетів Уряду на 2025 рік.

Сприяння торгівлі

Кількість підприємств, що отримали статус АЕО у 2024 (помісячно):

У 2024 році статус авторизованого економічного оператора (АЕО) отримало **втричі більше підприємств, ніж за три попередніх роки** програми в Україні. 7 компаній отримали цей статус у грудні. Станом на початок січня 2025 року 77 підприємств мали статус АЕО (74 типу АЕО-С, 3 типу АЕО-С та АЕО-Б одночасно). Такій динаміці, зокрема, сприяли:

- спрощення вимог для отримання статусу АЕО;
- скасування з листопада 2023 року так званих «національних митних спрощень», які дозволяли оформлювати товари без відвідування терміналу

(на основі митної декларації типу ЕА) і фактично конкурували зі статусом АЕО.

Кількість завершених операцій спільного транзиту в митницях призначення (за міс./з початку року)

Ввезення товару

Вивезення товару

У грудні 2024 року кількість компаній, які отримали митні спрощення, зросла майже втричі порівняно з листопадом. Тоді таких підприємств було лише вісім.

Найпопулярніше спрощення серед бізнесу — «процедура випуску за місцезнаходженням», яка дозволяє оформлювати товари безпосередньо на території підприємства. Це економить час і кошти, адже компаніям не потрібно заїжджати на митний термінал. У грудні

таке спрощення отримали 10 компаній.

Всього за місяць до Держмитслужби надійшло 45 заяв, щоб отримати авторизацію на застосування спрощень. Це свідчить про сталий інтерес бізнесу до цього інструменту.

Авторизації на спрощення

(у тому числі транзитні, за міс.)

кількість підприємств, авторизованих на окремі спрощення

21

кількість виданих авторизацій

27

у тому числі транзитних

17

Грудень став рекордним місяцем за кількістю імпортних операцій спільного транзиту. У грудні 2024 року кількість операцій спільного транзиту (NCTS) під час ввезення товарів до України зросла на 52,8% порівняно з листопадом. Це найбільший показник за весь рік.

Кількість переміщень у напрямку вивезення зменшилась на 23%. Проте порівняно з груднем 2023 року, коливання

Нагадаємо, NCTS – це IT-інструмент, який технічно дозволяє бізнесу використати єдину митну декларацію з єдиною гарантією для переміщень між 36 країнами-членами Конвенції про процедуру спільного транзиту.

Дані зовнішньої торгівлі

У 2024 році Україна експортувала товарів на **\$41,6 млрд**, що на \$6 млрд або 15% більше, ніж у 2023 році.

Минулий рік демонстрував **тенденцію поступового збільшення обсягів експорту**, який з початку повномасштабного вторгнення був майже припинений через логістичні проблеми. Досягти цього вдалося завдяки:

- розблокуванню морського коридору;
- ініціативі “Шляхи солідарності”. Запущена Єврокомісією у 2022 році, програма забезпечила альтернативні маршрути для перевезення товарів залізницею, автомобільним та внутрішнім водним транспортом.

Найбільше в минулому році експортували:

- продовольчі товари — \$24,6 млрд;
- метали та вироби з них — \$4,4 млрд;
- машини, устаткування та транспорт — \$3,5 млрд

Головні країни-імпортери українських товарів:

- Польща — \$4,7 млрд
- Іспанія — \$2,9 млрд
- Німеччина — \$2,8 млрд

Порівняно з 2023 роком топ-3 країн змінилися: Іспанія та Німеччина замінили відповідно Туреччину та Румунію.

Загальні обсяги імпорту

7,1
млрд \$

з них оподаткованого

5,2
млрд \$

Порівняння з аналогічним періодом 2023 року

+0,8

млрд \$

з них оподаткованого

+0,3
млрд \$

Протягом 2024 року Україна імпортувала товарів на загальну суму **\$70,7 млрд**, що на \$7,2 млрд більше, ніж у 2023 році (\$63,5 млрд).

Оподатковуваний імпорт склав \$57,4 млрд (81% від загального обсягу), тоді як у 2023 році цей показник становив \$52,6 млрд.

Податкове навантаження на 1 кг оподаткованого імпорту в 2024 році зросло на 5% і склало 0,51 дол/кг.

Головні країни-імпортери до України в 2024 році:

- Китай — \$14,4 млрд
- Польща — \$7 млрд
- Німеччина — \$5,4 млрд

Виконання індикативів

Стан виконання індикативних показників

Обсяги надходжень (факт):

54,1
млрд грн

Загальний розмір доведеного індикативу (план)

74,9
млрд грн

Процент виконання:

72%

У 2024 році митні органи перерахували до державного бюджету **591,7 млрд грн**, що становить **94% від доведеного плану**.

Такого показника вдалося досягти за рахунок перевиконання плану на початку року, в другому півріччі митниця жодного місяця не виконала індикативні показники.

Порівняно з 2023 роком надходження зросли на 132 млрд грн.

За даними Держмитслужби надходження митних платежів у 2024 році порівняно з минулим збільшилися за рахунок імпорту:

нафтопродуктів
(бензину,
дизпалива)

↑ зросли до 142,3
млрд грн
+ 5,7 млрд

електроенергії

↑ зросли до 7,2
млрд грн
+ 5,7 млрд грн

**автомобілів
легкових**

↑ зросли до 44,2
млрд грн
+ 3,4 млрд грн

**вугілля
кам'яного та
антрациту**

↑ зросли до 3,2
млрд грн
+ 1,9 млрд грн

**лікарських
засобів**

↑ зросли до 5,8
млрд грн
+ 1,6 млрд грн

Стан виконання індикативів в розрізі податків (факт)

Ввізне мито

4 млрд грн

86%
від плану

ПДВ з ввезених товарів

42 млрд грн

69%
від плану

Акцизний податок з ввезених товарів

7,8 млрд грн

89%
від плану

Вивізне мито

0,04 млрд грн

58%
від плану

У грудні 2024 року, як і в цілому протягом другого півріччя, митні надходження не досягли індикативних показників за всіма платежами. Зокрема, найбільше невиконання у грудні 2024 зафіксовано по ПДВ із ввезених товарів – 19 млрд грн.

За весь 2024 рік митниці змогли досягти виконання індикативних показників лише по акцизному податку з ввезених товарів.

Невиконання індикативних показників у 2024 році в розрізі податків:

- з ПДВ - 40 млрд грн (8%);
- з ввізного мита – 0,8 млрд грн (1,6%);
- з вивізного мита – 0,3 млрд грн (52%).

Держмитслужба пов'язує невиконання індикативних показників за 2024 рік з такими факторами:

- зниження світових цін на сировину, зокрема нафту та азотні добрива;
- розширення переліку податкових пільг;

- ускладнення логістики внаслідок військових дій та блокування автомобільних пунктів пропуску;
- невідповідність фактичного (40,15 грн/дол) та прогнозованого (40,7 грн/дол) курсів валют. Недонадходження бюджету оцінюються в 11,4 млрд грн.

Надано пільг (умовно нараховано)	
 Ввізне мито	6,3 млрд грн
 ПДВ з ввезених товарів	16 млрд грн
 Акцизний податок з ввезених товарів	4,7 млрд грн
 Вивізне мито	0,3 млрд грн

У грудні обсяг пільг зі сплати митних платежів **зріс до 27,3 млрд грн** (+5 млрд грн порівняно з листопадом). Пільги з ПДВ досягли найвищого показника за рік – 16 млрд грн.

Всього за рік пільги зі сплати митних платежів **зросли на третину**. У 2024 році митниці надали пільг на суму 230 млрд грн, що на 56 млрд грн або 33%

більше, ніж у 2023 році. Ця цифра не враховує податки на товари, задекларовані як гуманітарна допомога, тож реальна сума може бути значно більшою.

Серед факторів, які вплинули на зростання обсягів пільг в минулому році:

- 1 збільшення імпорту товарів, на які діють пільги (наприклад, товари оборонного призначення);
- 2 нові пільги (наприклад, пільги на товари для відновлення енергетичної інфраструктури, на складові для виробництва безпілотників та боєприпасів)

Найбільші суми пільг надані у 2024 році:

- товари оборонного призначення – 101 млрд грн;
- підакцизні товари, ввезені як сировина (переважно тютюн) – 58 млрд грн;
- імпорт в рамках угод про вільну торгівлю – 35 млрд грн, електромобілі – 11 млрд грн.

Діючі пільги зі сплати ввізного мита та ПДВ не відповідають європейському законодавству. В рамках Угоди про асоціацію з ЄС Україна зобов'язалася поступово наблизити своє законодавство до законодавства ЄС, зокрема Регламенту №1186/2009 та Директиви Ради ЄС 112/2006, які регламентують ввізне мито та ПДВ.

Національна стратегія доходів до 2030 року також передбачає гармонізацію пільгового оподаткування з вимогами ЄС у 2024-2026 роках.

Реалізація контрольних функцій митниці

Документальні перевірки (пост-аудит)

У травні 2024 року Верховна Рада скасувала мораторій на документальні митні перевірки, який діяв з березня 2022 року. За рік митниці завершили **726 перевірок**, за підсумками яких донараховано **1,123 млрд грн**.

Для порівняння, у 2021 році, до введення мораторію, було проведено 868 перевірок, а донарахування становили лише **342 млн грн**. Зростання сум донарахування може бути пов'язано з тим, що більшість перевірок у 2024 році стосувалися порушень, виявлених у 2022–2023 роках.

Попри високі донарахування у минулому році, до бюджету фактично надійшло лише 28 млн грн (3% від донарахованої суми). Добровільно (тобто без проведення перевірок) бізнес сплатив 62,8 млн грн. Станом на січень 2025 року митниця обліковує борг у розмірі **372 млн грн**, стягненням якого займаються податкові органи.

Ці цифри вказують на **низький рівень добровільної сплати донарахованих сум та незадовільну роботу податкових органів зі стягнення заборгованості з платників**.

Кількість рішень про коригування митної вартості

З початку року (шт.):

14 421
(+ 1367)

на суму (грн):

2,7 млрд
(+ 241 млн)

Кількість рішень про класифікацію товарів

З початку року (шт.):

1 643
(+ 148)

на суму (грн):

0,4 млрд
(+ 35 млн)

У 2024 році митниці прийняли на 173 рішень з класифікації товарів менше, ніж у 2023 році. В той же час сума донарахованих платежів за цими рішеннями зросла майже вдвічі.

Рішення про коригування митної вартості товарів показали таку ж тенденцію: менше рішень, але більші суми донарахування.

Аналіз даних Держмитслужби свідчить про те, що надходження від коригування митної

вартості є основними додатковими надходженнями за результатами митного контролю. Проте нараховані суми від коригування митної вартості за 2024 рік становлять менше 0.5% від загальної суми митних платежів. Суттєва частина цих рішень до того ж оскаржується в судах, тому надходження до бюджету ще менші.

Це означає, що абсолютну більшість митних платежів в Україні платники податків сплачують добровільно, а фінансовий результат від заходів митного контролю не завжди виправдовує спричинені ним ускладнення експортно-імпортних операцій.

Кількість порушених справ про ПМП

661

на суму:

185,5 млн грн

* зазначено суму несплачених митних платежів

У 2024 році митниця зафіксувала **9409 порушень митних правил (ПМП)** на суму **18 млрд грн**. Основну частку становлять переміщення товарів через кордон з приховуванням від митного контролю (ст. 483 МКУ), які склали 17,6 млрд грн. Вартість таких порушень у 2024 році зросла більш ніж удвічі порівняно з 2023 роком (7 млрд грн).

Попри мільярдні суми виявлених порушень, надходження до бюджету

залишаються незначними:

- за 2024 рік у 2680 справах накладено штрафів на 86 млн грн, з яких сплачено **79 млн грн**;

- з переданих до суду 5306 справ на суму майже 18 млрд грн, стягнуто лише **3,8 млрд грн**;
- з переданого органам державної виконавчої служби конфіскованого майна на суму 111,6 млн грн, до бюджету надійшло лише **15 млн грн** від його реалізації.

Низькі показники надходжень до держбюджету за результатами зафіксованих ПМП можна пояснити наступними факторами:

- притягнути до адміністративної відповідальності можна лише фізичних осіб, а не юрособу, працівники якої вчинили правопорушення;
- значні на папері розміри штрафів, які на практиці неможливо стягнути. Наприклад, за переміщення товарів з приховуванням від митного контролю штраф становить 100% вартості товарів і може складати сотні тисяч гривень, але порушники часто не мають відповідного майна чи доходів, які можна стягнути в дохід держави.

В грудні Верховна Рада прийняла у першому читанні законопроект [№10257](#), який переглядає підходи до визначення розмірів штрафів. Разом з тим, проєкт не вирішує проблему з притягненням до адмінвідповідальності саме юридичної особи.

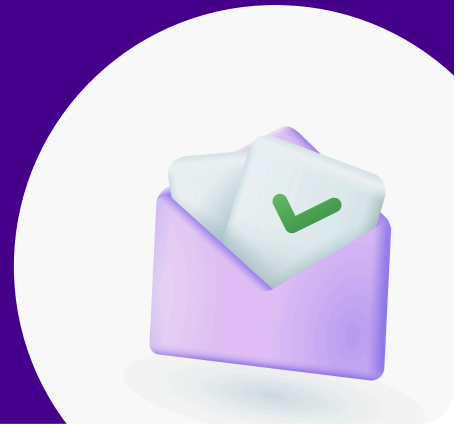

У 2024 році митниця дотримувалася визначених Митним кодексом граничних строків оформлення товарів.

Ризик збільшення часу митного контролю створює законопроект [№12248](#), який дозволяє прикордонникам додатково перевіряти вантажі. Законопроект вже розкритикували за неправомірне втручання в [Європейській Бізнес Асоціації](#) та [Федерації роботодавців України](#).

Будьте в курсі усіх новин

Підписатися на дайджест

[Архів дайджестів](#)

Цей звіт став можливим завдяки підтримці американського та британського народів, наданій Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та UK International Development в рамках ініціативи «Сприяння доброчесності у публічному секторі (Pro-Integrity)».

Зміст цього звіту є виключною відповідальністю підрядника та не обов'язково відображає погляди USAID, уряду США, UK International Development чи уряду Великої Британії.

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

**UK International
Development**

Partnership | Progress | Prosperity

Додаток 1

Ініціативи щодо змін в оподаткуванні посилок з-за кордону викликали бурхливе обговорення в українському суспільстві. В їх підтримку виступають деякі бізнес - асоціації України, які аргументують потребу вирівняти умови оподаткування ПДВ для імпортерів/виробників в Україні в порівнянні з іноземними гравцями, які надсилають свою продукцію поштою без сплати податків, якщо вартість не перевищує 150 євро.

Натомість, звичайні громадяни проти такої ініціативи, оскільки наявна пільга дозволяє купувати іноземні товари онлайн значно дешевше, ніж в Україні, а також мати доступ до ширшого асортименту. Також проти такої ініціативи виступають українські волонтери, які мають обґрунтовані побоювання щодо подорожчання у разі прийняття Законів складових для БПЛА та інших товарів, які закуповуються ними для військових. Окремо слід відзначити питання щодо спроможності Держмитслужби опрацювати такий потік декларацій. Наприклад, у 2024 році за попередніми даними до країни надійшло більше 70 млн посилок, з яких митне оформлення пройшли менше 1%. Також поки немає розуміння готовності інтернет-магазинів з різних країн реєструватись в Україні і сплачувати ПДВ і мито за покупців.

Співзасновник ГО “Технології Прогресу” Максим Нефьодов більш детально проаналізував та прокоментував ідеї законопроектів, вказав на потенційні ризики їх реалізації та необхідні підготовчі кроки в своєму дописі [на Facebook](#)

Додатково до всіх позицій варто зазначити, що на теперішній час багато країн переглядають умови для пересилання посилок в бік запровадження додаткового контролю. Зокрема, країни-члени ЄС, в яких база оподаткування ПДВ «від 0 євро» діє з 1 липня 2021 року, наразі [розглядають](#) питання щодо зниження бази оподаткування і для ввізного мита.

Також слід нагадати, що в оприлюдненому 30 жовтня 2024 року у рамках пакету розширення [Звіті Європейської Комісії Україні](#) рекомендовано привести у відповідність до європейського законодавства пільги зі сплати ПДВ (тобто в тому числі і пільгу щодо бази оподаткування посилок).